

Joanna DYNOWSKA*

PREZENTACJA INFORMACJI O SEGMENTACH DZIAŁALNOŚCI W SPRAWOZDANIACH FINANSOWYCH SPÓŁEK GIEŁDOWYCH – ZARYS PROBLEMU

(Streszczenie)

Zjawisko dywersyfikacji działalności, które zachodzi w wielu przedsiębiorstwach, wiąże się z potrzebą uzyskania informacji na temat wartości generowanych przez poszczególne segmenty działalności przedsiębiorstw. Informacje dotyczące segmentów zawarte w sprawozdaniach finansowych są przedmiotem zainteresowania zarówno użytkowników zewnętrznych, jak i wewnętrznych. W artykule ujęto problem dostępności i przejrzystości informacji o segmentach działalności spółek giełdowych. Celem badań było określenie zakresu ujawnianych informacji o segmentach działalności zgodnie z wytycznymi MSSF 8 *Segmenty operacyjne* przez spółki giełdowe należące do branży drzewno-papierniczej. Problem badawczy zamyka się w pytaniu, w jakim zakresie MSSF 8 został wdrożony w sprawozdaniach finansowych badanych spółek. W poszukiwaniach odpowiedzi na postawione pytanie posłużono się następującymi metodami badawczymi: studia literatury i metoda analizy dokumentów. Badania wykazały, że spółki wdrożyły wytyczne MSSF 8 *Segmenty operacyjne*, natomiast nie przyczyniło się to do osiągnięcia większego spectrum informacji odnoszących się do segmentów operacyjnych oraz podniesienia ich jakości.

Słowa kluczowe: MSSF 8; MSR 14; segment działalności; segment branżowy; segment geograficzny
Klasyfikacja JEL: M41

1. Wstęp

Grupy kapitałowe, które emitują akcje na giełdach papierów wartościowych na całym świecie, są złożonymi podmiotami gospodarczymi. Spółki wchodzące w ich skład często zasadniczo różnią się rodzajem prowadzonej działalności.

* Dr, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Rachunkowości; e-mail: joannan@uwm.edu.pl

Skonsolidowane sprawozdania finansowe przygotowywane przez grupy kapitałowe muszą wiernie przedstawiać obraz grupy kapitałowej jako całości. Główny zarzut stawiany sporządzanym sprawozdaniom finansowym dotyczy zbyt dużej agregacji danych uniemożliwiających rzetelną ocenę spółek funkcjonujących w ramach grupy kapitałowej oraz utrudniających prognozowanie przyszłych zysków dla udziałowców.

Potrzeba ujawnienia informacji związanych z segmentami działalności w sprawozdaniach finansowych spowodowała opracowanie Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 14 *Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności*. Inwestorzy za istotne uważali prezentowanie przez spółki wyników finansowych firm, biorąc pod uwagę poszczególne segmenty¹. Sprawozdawczość konieczna była tylko według tych segmentów, które swoje przychody uzyskiwały przede wszystkim z zewnętrznej sprzedaży. Nie podejmowano zatem analiz określania segmentów w jednostkach zintegrowanych pionowo.

Rosnący profesjonalizm inwestorów oraz formułowane przez nich potrzeby informacyjne powodują, że zacierają się różnice między informacjami generowanymi w systemie rachunkowości na potrzeby wewnętrzne (zarządu) a informacjami wymaganymi przez użytkowników zewnętrznych (właściciele/inwestorów). Odzwierciedleniem tego procesu jest coraz częściej stosowane w MSSF menedżerskie podejście do sprawozdawczości finansowej, czego dobrym przykładem jest MSSF 8 *Segmenty operacyjne*².

Współczesne grupy kapitałowe funkcjonują na wielu płaszczyznach działalności gospodarczej, stąd też zasadne jest prezentowanie ich informacji finansowych z podziałem na segmenty. Wprowadzony w 2009 r. Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 8 (MSSF 8) *Segmenty operacyjne* zlikwidował sygnalizowane niedoskonałości wcześniejszego Międzynarodowego Standardu Rachunkowości 14 (MSR 14), dotyczącego sprawozdawczości segmentowej. MSSF 8 ułatwia porównywalność danych zawartych w sprawozdaniach finansowych. Dodatkowo niweluje asymetrię między informacjami otrzymywanymi przez kadrę menedżerską a inwestorami. Łatwiejsze staje się spojrzenie na spółkę przez użytkownika zewnętrznego z perspektywy odbiorcy wewnętrznego.

¹ E. Nowak, *Przychody według segmentów działalności. Podejście sprawozdawcze i zarządcze*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, SKwP 2010/54 (110), Warszawa, s. 130–133.

² I. Sobańska, M. Michalak, *System rachunkowości i sprawozdawczości finansowej zorientowany na wartość przedsiębiorstwa*, w: I. Sobańska, T. Wnuk-Pel (red.), *Rachunkowość w procesie tworzenia wartości dla klienta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009, s. 16.

Głównymi czynnikami, jakie miały wpływ na określenie segmentu sprawozdawczego w przypadku MSR 14 *Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności*, są ryzyko i zwrot inwestycyjny. Obowiązujący MSSF 8 *Segmenty operacyjne* nie wykorzystuje poprzedniej definicji segmentu. Opiera się on bardziej na wewnętrznej strukturze sprawozdawczości według segmentów. Nastawienie oparte na regulacjach prawnych zmieniło swoją orientację na regulacje oparte o zasady³.

Artykuł miał na celu określenie zakresu ujawnianych informacji o segmentach działalności zgodnie z wytycznymi MSSF 8 *Segmenty operacyjne* przez spółki giełdowe należące do branży drzewno-papierniczej. Problem badawczy stanowi pytanie, w jakim zakresie MSSF 8 został wdrożony w sprawozdaniach finansowych badanych spółek. W poszukiwaniach odpowiedzi na postawione pytanie zastosowano metodę studia literatury oraz metodę analizy dokumentów w postaci sprawozdań finansowych.

2. Poprzedni a obecny międzynarodowy standard dotyczący segmentów działalności

Sprawozdawczość segmentów działalności MSR 14 obejmuje prezentowanie informacji o osiągniętych przychodach, ponoszonych kosztach, generowanych wynikach, zaangażowanym majątku oraz źródłach jego finansowania w podziale na obszary prowadzonej działalności. Wprowadzenie tych informacji jako wymogu publicznego ujawniania miało na celu poszerzenie wiedzy użytkowników sprawozdań finansowych o wynikach uzyskanych przez podmiot gospodarczy.

Badania nad zasadnością zarządczego podejścia do sprawozdawczości segmentów działalności pozwoliły dostrzec powstawanie sztucznych segmentów, nieodzwierciedlających specyfiki konkretnej jednostki oraz jej systemu zarządzania. Sztucznie wyodrębnione obszary nie pozwalają na lepsze zrozumienie osiągniętych przez spółkę wyników i tym samym utrudniają podejmowanie trafnych decyzji ekonomicznych⁴. Ułomności MSR 14 oraz realizowany wspólnie

³ **M. Karwowski**, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej z perspektywy USA*, w: **S. Sojak** (red.), *Rachunkowość. Dylematy praktyki gospodarczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2012, s. 294.

⁴ **T. Zimnicki**, *Zasadność podejścia MSR 14 do sprawozdawczości segmentów działalności – na przykładzie Grupy Kapitałowej spółki notowanej na giełdzie papierów wartościowych w Warszawie*, *Acta Universitatis Nicolai Copernici, Oeconomia XXXVIII, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Zeszyt 388*, Toruń 2008, s. 210.

z FASB (ang. *Financial Accounting Standards Board*) projekt konwergencji między MSSF a US GAAP (ang. *Generally Accepted Accounting Standards*) stanowiły główne przyczyny opracowania MSSF 8. Krytyka MSR 14 podnosiła przede wszystkim brak wskazówek dotyczących identyfikacji segmentów i pomiaru zgłoszonych pozycji oraz brak wymogu dostosowania sprawozdawczości segmentów do wewnętrznej struktury sprawozdawczej firmy⁵. Wadą MSR 14 były także niejasne i trudne do zastosowania definicje przychodów, wyników i aktywów segmentu⁶. Ponadto segmenty geograficzne podmiotów stosujących MSR 14 były często wyróżniane w sposób bardzo ogólny i mało przydatny dla inwestorów⁷. Wyniki badań dotyczące sposobów sporządzania i przydatności sprawozdań segmentów, przeprowadzone w Polsce⁸ i na świecie⁹, potwierdziły mankamenty w jakości ujawnianych informacji o segmentach. Skłoniło to Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) do zastąpienia tego MSR 14 standardem MSSF 8 *Segmenty operacyjne*. Standard ten obowiązuje dla sprawozdań finansowych sporządzanych za okresy rozpoczynające się 1 stycznia 2009 r. i później.

⁵ P. Pacter, *Reporting disaggregated information*, Financial Accounting Standards, Norwalk 1993; D.L. Street, N.B. Nichols, S.J. Gray, *Segment disclosures under SFAS no. 131: has business segment reporting improved?*, Accounting Horizons 2000/14 (3), s. 259–285; J. Prather-Kinsey, G.K. Meek, *The effect of revised IAS 14 on segment reporting by IAS companies*, European Accounting Review 2004/13/2, s. 23–234.

⁶ Przekrojową analizę MSR 14 można znaleźć w pracy S. Sojaka i M. Jankowskiej – S. Sojak, M. Jankowska, *MSR 14 Sprawozdawczość segmentów działalności*, Difin, Warszawa 2007.

⁷ J. Michalak, *Wpływ wprowadzenia MSSF 8 na przydatność sprawozdawczości segmentów na przykładzie największych spółek europejskich*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, SKwP 2014/80 (136), Warszawa, s. 175.

⁸ Zob. G.K. Świdarska, M. Karwowski, *Ujawnienie informacji o segmentach działalności w sprawozdaniach finansowych grup kapitałowych w Polsce*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, SKwP 2006/35 (91), Warszawa, s. 50–60; S. Sojak, T. Zimmnicki, *Wartość dodana sprawozdań finansowych wynikająca z ujawnienia segmentów działalności według MSR 14*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, SKwP 2009/46 (102), Warszawa, s. 135–147.

⁹ Zob. D. Herrman, W.B. Thomas, *An Analysis of Segment Disclosures under SFAS No. 131 and SFAS No. 14*, Accounting Horizons 2000/14/3, s. 287–302; N.B. Nichols, D.L. Street, *LOB and geographic segment disclosures: an analysis of the impact of IAS 14 revised*, Journal of International Accounting Auditing and Taxation 2002/11 (2), s. 91–113; J. Prather-Kinsey, G.K. Meek, *op. cit.*; J. Geltmayer, *Segment reporting of Belgian and Dutch listed companies*, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/309/477/RUG01-001309477_2010_0001_AC.pdf; stan na 5.10.2008 r.; N.B. Nichols, D.L. Street, S.J. Cereola, *An analysis of the impact of applying IFRS 8 on the segment disclosures of European Blue Chip Companies*, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation 2012/21, s. 79–105.

Nowy standard również spotkał się z krytyką części środowisk związanych z regulacją sprawozdań finansowych. Wśród zarzutów stawianych MSSF 8 były zbyt łagodne kryteria wyodrębniania segmentów operacyjnych, dopuszczanie różnych metod wyceny pozycji w sprawozdaniu oraz możliwość ujęcia w nim miar wyników niewynikających wprost z MSR/MSSF. Dodatkowo brak definicji kategorii przychodów, kosztów, wyników i zobowiązań segmentów w nowym standardzie obniżał przejrzystość, czytelność i zrozumiałość sprawozdań finansowych. W rezultacie zmniejszyła się przydatność informacji ze sprawozdań według segmentów wskutek zmniejszenia porównywalności i zrozumiałości tego elementu sprawozdania finansowego¹⁰. Wyniki badań dotyczące wdrożenia MSSF 8 i jakości ujawnianych informacji przeprowadzone w Wielkiej Brytanii¹¹ i w Australii¹² wykazały, że zastąpienie MSR 14 nowym standardem doprowadziło do zwiększenia liczby segmentów oraz zakresu ujawnianych informacji dotyczących segmentów operacyjnych.

3. Założenia metodyczne badań

Sprawozdawczość segmentowa przysparza dużo trudności, które nie występowały w ramach tradycyjnej sprawozdawczości finansowej. Nadto, krótki okres obowiązywania standardu MSSF 8 oraz wprowadzane w nim zmiany powodują problemy w jego praktycznym zastosowaniu. Celem badań było określenie zakresu ujawnianych informacji o segmentach działalności zgodnie z wytycznymi MSSF 8 *Segmenty operacyjne* w spółkach giełdowych należących do branży drzewno-papierniczej. Z realizacją celu głównego związane były następujące cele szczegółowe:

- rozpoznanie, jakie informacje dotyczące segmentów operacyjnych ujawniają badane spółki;
- zweryfikowanie tezy, że zastąpienie MSR 14 obecnym MSSF 8 miało wpływ na liczbę określanych segmentów operacyjnych;
- specyfikacja zakresu informacji dotyczących segmentów operacyjnych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych badanych spółek.

¹⁰ J. Michalak, *op. cit.*

¹¹ L. Crawford, H. Extance, C. Helliar, D. Power, *Operating Segments: the Usefulness of IFRS 8*, ICAS, Edinburgh 2012.

¹² H. Kang, S.J. Gray, *Segment reporting practices in Australia: has IFRS 8 made a difference?*, Australian Accounting Review 2012/23 (3), s. 232–243.

W artykule przyjęto hipotezę badawczą, że wdrożenie wytycznych MSSF 8 przez analizowane spółki giełdowe prowadzi do uzyskania większego zakresu informacji dotyczących segmentów operacyjnych oraz lepszą jakość samych informacji. W analizie posłużono się metodą studiów literaturowych i metodą analizy dokumentów.

W badaniach wykorzystano informacje zawarte w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych badanych spółek za lata 2008–2009 oraz za 2016 r. Lata 2008–2009 były istotne w kontekście badanego standardu MSSF 8 *Segmenty operacyjne* z uwagi na jego wejście w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. i zastąpienie tym samym MSR 14 *Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności*. Natomiast przesłanką do wyboru 2016 r. była chęć poznania stanu wdrożenia wymogów standardu w spółkach giełdowych z wybranej do badania branży. Zdaniem H. Kanga i S.J. Gray¹³ większe zmiany wynikające z zastąpienia MSR 14 nowym MSSF 8 mogą zachodzić stopniowo niż zaraz po wprowadzeniu regulacji, ze względu na niechęć podmiotów do wprowadzania istotnych zmian z roku na rok, mając na uwadze porównywalność sprawozdań. Wybór sektora drzewno-papierniczego wynikał z faktu jego dużego udziału w eksporcie i z konieczności pozyskania inwestorów, w celu finansowania inwestycji. Pozyskiwanie inwestorów zależy m.in. od wysokiej jakości sprawozdań finansowych pozwalających na uzyskanie potrzebnych informacji do oceny perspektywy przyszłych wpływów środków pieniężnych, w szczególności danych o rentowności poszczególnych segmentów działalności. Takie informacje powinny znaleźć się w sprawozdaniach finansowych uwzględniających MSSF 8 *Segmenty operacyjne*.

W branży drzewno-papierniczej w Polsce funkcjonuje wiele spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, ale tylko sześć z nich ujętych jest w składzie Warszawskiego Indeksu Giełdowego (WIG). W pracy zostały wykorzystane skonsolidowane sprawozdania finansowe następujących spółek giełdowych: Arctic Paper S.A., BSC Drukarnia Opakowań SA, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe KOMPAP S.A., Koszalińskie Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego SA, Paged SA oraz Pflaederer Group SA.

¹³ *Ibidem*.

4. Wyniki badań

Wśród spółek z branży drzewno-papierniczej, które należały do indeksu WIG w 2016 r., tylko połowa prowadziła działalność w okresie, w którym nastąpiło przejście w sprawozdawczości finansowej. Żadna z tych spółek nie zastosowała rozwiązań MSSF 8 przed wymaganym terminem.

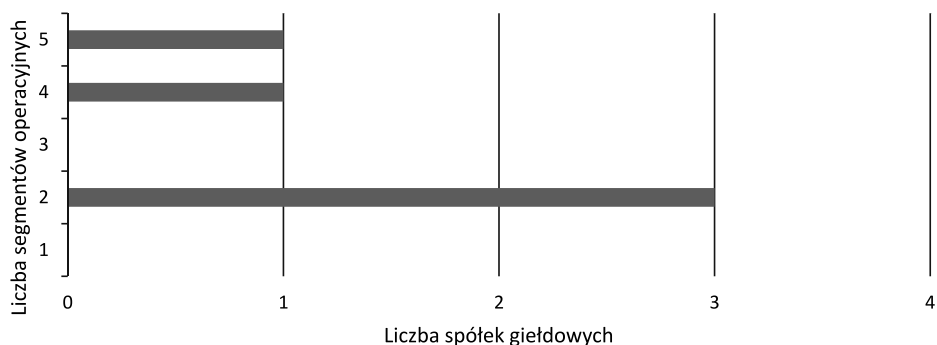
Pierwszą z badanych spółek giełdowych jest Arctic Paper SA. W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2008 r. przyjęto, że podstawą wyznaczenia segmentów działalności były obszary geograficzne. Biorąc pod uwagę lokalizację aktywów, grupa kapitałowa wyodrębniła cztery segmenty geograficzne. Równocześnie zidentyfikowano tylko jeden segment branżowy – produkcja papieru. W 2009 r., w odróżnieniu od sprawozdania za 2008 r., ujawniono segmenty operacyjne w ujęciu geograficznym (2 segmenty). Informacje o przychodach opierały się o dane dotyczące miejsca siedzib spółek zależnych w ramach Arctic Paper S.A.

Kolejną spółką, wprowadzającą zmiany związane ze sprawozdawczością segmentową, jest Paged S.A. W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2008 r. prezentowane są informacje dotyczące segmentów wyodrębnionych według kryterium branżowego (3 segmenty) oraz geograficznego (7 segmentów). Po wprowadzeniu standardu MSSF 8 w spółce zidentyfikowano trzy segmenty branżowe.

Ostatnią spółką z badanej branży, której dotyczą zmiany związane z zastąpieniem MSR 14 przez MSSF 8, jest Pfeiderer Group SA. Spółka w sprawozdaniu za rok 2008 (zgodnie z wymogami MSR 14) określiła dwa segmenty działalności. Z dniem 1 stycznia 2009 r. dokonano zmian w polityce rachunkowości wynikających z wdrożenia MSSF 8, identyfikując pięć segmentów operacyjnych.

Wdrożenie MSSF 8 przyniosło pozytywne skutki w postaci braku podmiotów wyodrębniających tylko jeden segment działalności. Nie zanotowano jednak zwiększenia liczby ujawnianych segmentów w momencie przejścia z MSR 14 na MSSF 8 (2009) ani po kilku latach stosowania MSSF 8 (2016). W ostatnim analizowanym okresie badane spółki prezentowały od 2 do 5 segmentów operacyjnych (wykres 1).

WYKRES 1: Liczba wyodrębnionych segmentów operacyjnych przez badane spółki w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za 2016 r.

Jednym z wymogów Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej jest ujawnianie w ramach segmentów operacyjnych informacji dotyczących:

- wskaźników, według których zostały określone segmenty sprawozdawcze spółki (wraz z podstawą systemu organizacji);
- rodzaju usług i produktów, z których uzyskiwane są przychody w określonym segmencie sprawozdawczym;
- informacje o głównych klientach spółki¹⁴.

W tabeli 1 podano liczbę analizowanych spółek, które zawarły w sprawozdaniach finansowych powyższe informacje.

TABELA 1: Informacje ogólne dotyczące segmentów operacyjnych

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2016
Czynniki, według których zostały określone segmenty sprawozdawcze	3	3	5
Rodzaj usług i produktów, z których uzyskiwane są przychody przez określony segment sprawozdawczy	0	0	4
Informacje o głównych klientach spółki	0	1	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za lata 2008–2009 i 2016 r.

¹⁴ K. Klimczak, *Prezentacja informacji o segmentach operacyjnych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, nr 285, Katowice 2016, s. 94.

W okresie badań wszystkie spółki wskazały czynniki, według których zostały zidentyfikowane segmenty sprawozdawcze jednostki. Znaczna większość podmiotów wykazuje w sprawozdaniach finansowych za 2016 r. rodzaje usług i produktów, z których uzyskiwane są przychody przez określony segment sprawozdawczy. W latach 2008–2009 nie robiła tego żadna spółka. Większość jednostek w 2016 r. prezentuje informacje o swoich głównych klientach. W 2009 r. dane o wiodących klientach ujawniła tylko jedna spółka, natomiast rok wcześniej żadna. W skonsolidowanych sprawozdaniach za 2016 r. widać znaczny postęp w ujawnianiu ogólnych informacji o segmentach operacyjnych w porównaniu ze sprawozdaniem z lat 2008 i 2009. Większość spółek prezentuje tego typu dane (tabela 1).

TABELA 2: *Informacje o przychodach z podziałem na segmenty operacyjne*

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2016
Prezentacja przychodów z działalności operacyjnej z uwzględnieniem podziału na segmenty	3	3	4
Prezentacja przychodów z działalności operacyjnej, uzyskanych od klientów zewnętrznych i z transakcji z innymi segmentami operacyjnymi	3	3	3
Ujawnienie przychodów pochodzących z odsetek dla każdego segmentu	0	2	1
Prezentacja ustaleń kwot wykazanych segmentowych kategorii wynikowych z odpowiednimi kwotami dla całej jednostki	3	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za lata 2008–2009 i 2016 r.

W 2016 r. większość spółek prezentowała swoje przychody z uwzględnieniem podziału na segmenty. W latach 2008–2009 czyniły tak wszystkie spółki. Świadczy to o utrzymywaniu się dobrych praktyk wśród kadry menedżerskiej. W kwestii przedstawiania przychodów pochodzących od klientów zewnętrznych oraz z transakcji realizowanych między segmentami w 2016 r. zauważyć można, że jedynie połowa spółek respektowała obowiązek ujawniania tych informacji. W latach 2008–2009 tego typu informacje wykazywały wszystkie spółki. Z kolei większość badanych podmiotów w 2016 r. nie udostępniła informacji dotyczących przychodów pochodzących z odsetek dla każdego segmentu. W poprzednim okresie (2009) informacji tych nie prezentowała tylko jedna spółka (tabela 2).

Jeśli chodzi o wykazywanie ustalenia kwot przedstawionych w poszczególnych segmentach w zestawieniu ogółem dla całej jednostki, to połowa analizowanych spółek uwzględniała ten wymóg w ostatnim badanym czasie. W sprawozdaniach za lata 2008 i 2009 wszystkie jednostki ujawniały takie uzgodnienia. W 2016 r. nie wszystkie spółki publikowały informacje dotyczące podziału przychodów między segmenty operacyjne. Ilość ujawnianych informacji w tym zakresie w poprzednich badanych latach prezentowała się zdecydowanie lepiej. Spółki w 2016 r. często nie wykazywały danych o przychodach z tytułu odsetek, czyniły tak natomiast w odniesieniu do całkowitych przychodów finansowych (tabela 2). Badane jednostki nie ujawniały również powodów takiego postępowania, co jest niezbędne do właściwej interpretacji danych przez użytkowników. Brak stosownych wyjaśnień dotyczy również innych informacji o przychodach segmentów operacyjnych.

TABELA 3: *Informacje o kosztach z podziałem na segmenty operacyjne*

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2016
Prezentacja kosztów z działalności z uwzględnieniem podziału na segmenty	0	0	2
Ujawnienie kosztów amortyzacji z uwzględnieniem podziału na segmenty	3	3	3
Prezentacja kosztów pochodzących z odsetek dla ujawnionych segmentów	0	2	1
Prezentacja ustaleń kwot wykazanych segmentowych kategorii z kwotami dla całej jednostki	3	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za lata 2008–2009 i 2016.

W latach 2008–2009 wszystkie spółki przedstawiły informacje dotyczące amortyzacji dla wyodrębnionych segmentów, natomiast żadna nie ukazała danych dotyczących podziału kosztów między poszczególne segmenty działalności¹⁵. W sprawozdaniach za 2016 r. zauważalna jest znaczna różnica w re-

¹⁵ Przeprowadzone badania potwierdzają wnioski z badania pilotażowego o ujawnianiu niepełnych informacji o obszarach działalności w stosunku do wymogów MSR 14 – S. Sojak, T. Zimnicki, *op. cit.*

spektowaniu obowiązku ujawniania kosztów pochodzących z odsetek. Większość spółek nie podaje informacji na temat kosztów związanych z odsetkami. W ostatnim badanym okresie połowa przedsiębiorstw wykazuje ustalenia kwot z segmentów z odpowiednimi kwotami dla całej jednostki. W latach 2008–2009 ujawniały takie dane wszystkie spółki sporządzające sprawozdania finansowe. W 2016 r. spadł udział spółek przedstawiających w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych informacje o kosztach amortyzacji, kosztach odsetek oraz uzgodnień wielkości kosztów. Jednocześnie więcej badanych podmiotów wykazuje informacje o podziale kosztów na poszczególne segmenty operacyjne (tabela 3).

Kolejnym wymogiem MSSF 8 jest dostarczanie informacji dotyczących wyników dla wyróżnionych w jednostce segmentów. Analiza danych za 2008 r. wskazuje na pełną prezentację przez jednostki wyników dla poszczególnych segmentów operacyjnych. Zakres powyższych ujawnień został zawężony w 2009 r. Również niewiele jednostek podawało te informacje w 2016 r. Lepiej przedstawiała się sytuacja dotycząca prezentacji danych dotyczących wyniku brutto/netto z podziałem na segmenty (tabela 4).

TABELA 4: *Prezentacja wyników finansowych dla segmentów operacyjnych*

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2016
Prezentacja wyników z działalności operacyjnej z uwzględnieniem podziału na segmenty	3	1	2
Przedstawienie wyniku brutto/netto z uwzględnieniem podziału na segmenty	3	2	4
Prezentacja ustaleń kwot wykazanych segmentowych kategorii wynikowych z odpowiednimi kwotami dla całej jednostki	3	2	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za lata 2008–2009 i 2016 r.

Spółki do oceny wyniku działalności segmentów wykorzystują niezalecane przez MSSF 8 kategorie wynikowe, np. skorygowany EBITDA. Jednocześnie wyjaśniają, że tak przyjęte założenie w rachunkowości zarządczej utrudni prawidłową porównywalność spółek pod kątem segmentowości. Takie rozwiązania potwierdzają brak dobrej woli ze strony organów decyzyjnych spółek w zakresie ujawniania danych o spółkach.

Istotną rolę w sprawozdaniach odgrywa prezentowanie aktywów i zobowiązań z uwzględnieniem poszczególnych segmentów. W celu przeprowadzenia analizy skoncentrowano się na sumach zobowiązań, aktywów oraz uzgodnieniach zawierających pozycje ze sprawozdania finansowego (tabela 5).

TABELA 5: *Prezentacja aktywów i zobowiązań dla segmentów operacyjnych*

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2016
Prezentacja sumy aktywów z uwzględnieniem podziału na segmenty sprawozdawcze	3	3	3
Prezentacja sumy zobowiązań z uwzględnieniem podziału na segmenty sprawozdawcze	3	3	3
Prezentacja ustaleń kwot wykazanych segmentowych kategorii wynikowych z odpowiednimi kwotami dla całej jednostki	0	3	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za lata 2008–2009 i 2016 r.

Wartość aktywów z podziałem na segmenty operacyjne w swoich sprawozdaniach za 2016 r. uwzględniła połowa badanych jednostek. Tyle samo przedsiębiorstw ujawniło sumy zobowiązań w poszczególnych segmentach. Mniejsza część firm zaprezentowała ustalenia kwot wykazanych segmentowych kategorii wynikowych z odpowiednimi kwotami dla całej jednostki. W latach 2008 i 2009 wszystkie spółki sporządzające sprawozdania za te lata ujawniły dane o aktywach i zobowiązaniach segmentów, natomiast żaden podmiot nie przedstawił informacji o uzgodnieniach tych kwot w 2008 r. Podsumowując, najszerszy zakres ujawnianych informacji powyższych kategorii zaobserwowano w momencie przejścia sporządzania sprawozdań finansowych z MSR 14 na MSSF 8, ponieważ w tym roku wszystkie podmioty prezentują tego typu dane.

TABELA 6: *Prezentacja informacji o obszarach geograficznych*

Wyszczególnienie	Lata		
	2008	2009	2016
Ujawnianie przychodów uzyskanych od klientów zewnętrznych z podaniem kraju siedziby bądź przypisane do pozostałych krajów	1	3	3
Ujawnienie aktywów trwałych umiejscowionych w kraju siedziby spółki lub w innych krajach	0	0	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych spółek giełdowych za lata 2008–2009 i 2016 r.

Analiza danych za 2009 r. wskazuje, że wszystkie badane spółki, ujawniające informacje o obszarach geograficznych, prezentują dane dotyczące przychodów (uwzględniając przy tym podział na siedzibę kraju i pozostałe kraje). Udział takich spółek w kolejnym analizowanym roku zmalał. Jednakże w 2016 r. jedna ze spółek ujawnia dodatkowo informacje o aktywach trwałych z podziałem na obszary geograficzne. Podkreślenia wymaga fakt, iż w latach 2008–2009 żadna z badanych spółek tego nie czyniła. Należy też zauważyć, iż poprawiła się jakość informacji dotyczących obszarów geograficznych w 2016 r. w porównaniu do 2008 r. Z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić można, iż badane spółki posiadają informacje o obszarach geograficznych, ponieważ wiedza o tym jest niezbędna dla funkcjonowania firm w otoczeniu konkurencyjnym. Niskie udziały spółek ujawniających dane o obszarach geograficznych świadczyć mogą o ich obawach wobec konkurencji, związanych z publikowaniem szeroko dostępnych danych, np. o rynkach zbytu.

5. Zakończenie

Z przeprowadzonych badań wynika, że wszystkie spółki, które identyfikują segmenty operacyjne, przedstawiają dane odrębnie dla każdego segmentu. Jednakże zakres ujawnianych danych jest różny. Nie wszystkie spółki prezentują pełny pakiet wymaganych informacji. Dotyczy to zarówno informacji ogólnych, jak i przypisanych kwot aktywów, zobowiązań oraz wyników poszczególnych segmentów.

W Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Handlowym KOMPAP S.A. w sprawozdaniu finansowym ujawnione zostały segmenty operacyjne, natomiast dokładne dane są przedstawione tylko z perspektywy sumy wszystkich segmentów

operacyjnych. Z kolei sprawozdania finansowe Arctic Paper S.A., która oprócz określenia segmentów operacyjnych, prezentuje informacje dotyczące zasad pomiaru oraz wszystkich wymaganych przez MSSF 8 charakterystyk. Dowodzi to, że dowolność w prezentowaniu informacji dotyczących segmentów operacyjnych (którą daje badany standard) nie zapewnia szerokiego zakresu wiedzy o segmentach operacyjnych spółek giełdowych.

Założona wcześniej hipoteza badawcza o ujawnianiu danych, odrębnie dla każdego segmentu, nie została w pełni potwierdzona. Większość spółek giełdowych z branży drzewno-papierniczej, prezentując swoje przychody, uwzględnia podział na segmenty operacyjne. Niewiele podmiotów ujawnia dane związane z przychodami i kosztami uzyskanymi od klientów zewnętrznych i z transakcji realizowanych między segmentami. Zauważono również tendencję do niewykazywania informacji dotyczących przychodów i kosztów pochodzących z odsetek dla każdego segmentu. Na uwagę zasługuje także fakt, że wszystkie badane spółki prowadzą działalność na skalę międzynarodową, a pomimo to tylko część z nich ujawnia w swoich sprawozdaniach finansowych informacje dotyczące obszarów geograficznych. Tylko jedna ze spółek ujawnia pełen zakres informacji z uwzględnieniem podziału na obszary geograficzne.

Wszystkie badane spółki opisują kryteria, według których zostały zidentyfikowane segmenty sprawozdawcze jednostki. Większość podmiotów prezentuje w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych rodzaje usług i produktów, ze sprzedaży których uzyskiwane są przychody przez konkretny segment sprawozdawczy, oraz informacje o swoich głównych klientach. Występująca dowolność w wyborze kryterium, za pomocą którego określa się segmenty operacyjne w porównaniu z kryterium branżowym i geograficznym MSR 14, spowodowała, że analizowane spółki, wykorzystując MSSF 8, identyfikują większą liczbę segmentów operacyjnych w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych.

Informacje segmentowe zawarte w sprawozdaniach finansowych mają indywidualny charakter. Spółki na ogół nie udostępniają szczegółowych danych dotyczących ich działalności. Zastąpienie MSR 14 przez MSSF 8 spowodowało, że sprawozdawczość segmentowa uległa poszerzeniu, co potwierdza założoną tezę badawczą, odnoszącą się do zwiększenia zakresu ujawnianych danych pod wpływem zmian w międzynarodowych uregulowaniach. Wydaje się, że zmiany te nie są wystarczające. Porównując zakres ujawnianych informacji o segmentach operacyjnych w sprawozdaniach finansowych spółek za 2016 r. w porównaniu do 2008 r. można zauważyć, że udział spółek ujawniających dane o segmentach operacyjnych uległ obniżeniu. Podmioty giełdowe zaczynające publikację swoich danych finansowych po 2009 r. nie ujawniały tak szerokiego

zakresu informacji jak spółki przechodzące z MSR 14 na MSSF 8. Sposób prezentacji informacji w sprawozdaniu finansowym uległ skomplikowaniu i informacje stały się mniej czytelne dla użytkownika zewnętrznego. Dowodzi to, że zastosowanie MSSF 8 *Segmenty operacyjne* nie przyczyniło się do osiągnięcia lepszej jakości informacji odnoszących się do segmentów operacyjnych.

Bibliografia

- Crawford Louise, Extance Heather, Helliar Christine, Power David**, *Operating Segments: the Usefulness of IFRS 8*, ICAS, Edinburgh 2012.
- Geltmayer Jeroen**, *Segment reporting of Belgian and Dutch listed companies*, https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/309/477/RUG01-001309477_2010_0001_AC.pdf; stan na 05.10.2008 r.
- Herrmann Don, Thomas Wayne B.**, *An Analysis of Segment Disclosures under SFAS No. 131 and SFAS No. 14*, *Accounting Horizons* 2000/14/3, s. 287–302.
- Kang Helen, Gray Sidney J.**, *Segment reporting practices in Australia: has IFRS 8 made a difference?*, *Australian Accounting Review* 2012/23 (3), s. 232–243.
- Karwowski Mariusz**, *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej z perspektywy USA*, w: Sławomir Sojak (red.), *Rachunkowość. Dylematy praktyki gospodarczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2012.
- Karwowski Mariusz, Świdarska Gertruda K.**, *Ujawnienie informacji o segmentach działalności w sprawozdaniach finansowych grup kapitałowych w Polsce*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, SKwP 2006/35 (91), Warszawa, s. 50–60.
- Klimczak Katarzyna**, *Prezentacja informacji o segmentach operacyjnych w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych*, *Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, nr 285, Katowice 2016, s. 90–100.
- Michalak Jan**, *Wpływ wprowadzenia MSSF 8 na przydatność sprawozdawczości segmentów na przykładzie największych spółek europejskich*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, SKwP 2014/80 (136), Warszawa, s. 173–191.
- Nichols Nancy B., Street Donna L.**, *LOB and geographic segment disclosures: an analysis of the impact of IAS 14 revised*, *Journal of International Accounting Auditing and Taxation* 2002/11 (2), s. 91–113.
- Nichols Nancy B., Street Donna L., Cereola Sandra J.**, *An analysis of the impact of applying IFRS 8 on the segment disclosures of European Blue Chip Companies*, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 2012/21, s. 79–105.
- Nowak Edward**, *Przychody według segmentów działalności. Podejście sprawozdawcze i zarządcze*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, SKwP 2010/54 (110), Warszawa, s. 129–142.
- Pacter Paul**, *Reporting disaggregated information*, *Financial Accounting Standards*, Norwalk 1993.
- Prather-Kinsey Jenice, Meek Gary K.**, *The effect of revised IAS 14 on segment reporting by IAS companies*, *European Accounting Review* 2004/13/2, s. 213–234.
- Sobańska Irena, Michalak Marcin**, *System rachunkowości i sprawozdawczości finansowej zorientowany na wartość przedsiębiorstwa*, w: Irena Sobańska, Tomasz Wnuk-Pel (red.), *Rachunkowość w procesie tworzenia wartości dla klienta*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009, s. 16.

- Sojak Sławomir, Jankowska Maria**, *MSR 14 Sprawozdawczość segmentów działalności*, Difin, Warszawa 2007.
- Sojak Sławomir, Zimnicki Tomasz**, *Wartość dodana sprawozdań finansowych wynikająca z ujawnienia segmentów działalności według MSR 14*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, SKwP 2009/46 (102), Warszawa, s. 135–147.
- Street Donna L., Nichols Nancy B., Gray Sidney J.**, *Segment disclosures under SFAS no. 131: has business segment reporting improved?*, Accounting Horizons 2000/14 (3), s. 259–285.
- Zimnicki Tomasz**, *Zasadność podejścia MSR 14 do sprawozdawczości segmentów działalności – na przykładzie Grupy Kapitałowej spółki notowanej na giełdzie papierów wartościowych w Warszawie*, Acta Universitatis Nicolai Copernici, *Ekonomia XXXVIII*, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Zeszyt 388, Toruń 2008, s. 191–212.

Joanna DYNOWSKA

THE DISCLOSURE OF INFORMATION ABOUT REPORTING SEGMENTS IN FINANCIAL STATEMENTS OF STOCK EXCHANGE COMPANIES – THE OUTLINE OF THE PROBLEM

(Summary)

The phenomenon of business diversification, which takes place in many enterprises, is connected with the need to obtain information on the values generated by individual business segments. Information on operating segments included in financial statements is of interest to both external and internal users. The subject of interest in the article is the problem of availability and transparency of financial information of listed companies. The aim of the research was to determine the scope of disclosed information on operating segments in accordance with the guidelines of IFRS 8 Operating segments in listed companies belonging to the wood and paper industry. The research problem sets out the question about the extent to which the standard has been implemented in the financial statements of the surveyed entities. Conducting the analysis on the topic enabled the use of the following research methods: literature studies, and document analysis method and. The carried out research has shown that the companies have implemented IFRS 8 operating segments, but this has not contributed to a larger spectrum of information relating to operating segments and improvement of their quality.

Keywords: IFRS 8; IAS 14; reporting segment; business segment; geographical segment